

XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISHNING ME'YORIY - HUQUQIY ASOSLARI

Turdimuratova Aziza Alisherovna

Termiz agrotexnologiyalar va innovatsion rivojlanish instituti,

Agrobiznes, buxgalteriya hisobi va raqamli texnologiyalar kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya:

Ushbu tezisda xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning me'yoriy - huquqiy asoslari, korxonalarining investitsiya faoliyatini jadallashtirish, chet ellik investor xalqaro huquq prinsiplari, xorijiy investorlarning huquqlarini kafolatlash va himoyalash to'g'risida batafsil bayon qilingan.

Kalit so'zlar: xorijiy investitsiyalar, me'yoriy - huquqiy asoslar, xalqaro huquq prinsiplari, investorlar, iqtisodiyot, investitsiya faoliyati.

Kirish:

Ma'lumki, iqtisodiyotda tarkibiy o'zgarishlarni yanada chuqurlashtirish, korxonalarining investitsiya faoliyatini takomillashtirish, ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, texnik va texnologik jihatdan qayta qurollantirish dasturlarini amalga oshirishda xorijiy investitsiyalar, dastlab, to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarning o'rnini beqiyosdir. Bunda ilg'or texnologiyalarni tatbiq qilish, yangi ish o'rinlari yaratish va shu asosda davlat iqtisodiyotining doimiy va bir maromda shakllanishini ta'minlash imkoniyati yaratiladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya:

Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, chet el investitsiyasi jalb etilishi ushbu mamlakatlarning yuksak darajada taraqqiy etishida hal etuvchi omillardan biri hisoblangan. O'zbekistonda Prezidentimiz I.Karimov rahbarligida Vatan ravnaqi, yurt tinchligi, xalq farovonligini ta'minlash maqsadida chet el investitsiyalarini jalb qilishga strategik ustuvor vazifa sifatida qaralib, ushbu masala davlat iqtisodiy siyosatining asosiy yo'nalishi qilib belgilangan.

Hozirgi vaqtda davlatimizda faoliyat ko'rsatayotgan korxonalarni jadal modernizatsiya etish va texnik qayta jihozlashni ta'minlash, yuksak texnologiyalar yordamida ishlaydigan avtomobilsozlik va gaz-kimyoy, elektr texnikasi va

to'qimachilik, oziq-ovqat va farmatsevtika, axborot va telekommunikatsiyalar tarmog'i, shuningdek boshqa yo'nalishlardagi yangi va zamonaviy ishlab chiqarish quvvatlarini tashkil qilishga qaratilgan faol investitsiya siyosatini yuritishga ustuvor e'tibor qaratilmoqda. Eng asosiysi, xorijiy va mahalliy sarmoyadorlar uchun qulay, har tomonlama imtiyozli investitsiya muhiti yaratilgan.

Natijalar:

Chet ellik investor xalqaro huquq prinsiplari va O'zbekiston Respublikasining qonun hujjatlariga muvofiq quyidagi huquqlarga ega:

- investitsiyalashni amalga oshirishning hajmlari, turlari va yo'nalishlarini mustaqil belgilash;
- investitsiya faoliyatini amalga oshirish uchun yuridik va jismoniy shaxslar bilan shartnomalar tuzish;
- investitsiya faoliyati natijasida olingan daromadni mustaqil va erkin tasarruf qilish;
- o'z investitsiyalari va boshqa aktivlari rekvizitsiya qilingan taqdirda mutanosib tarzda tovon olish;
- davlat boshqaruv organlarining, mahalliy davlat hokimiyati organlarining, shuningdek ular mansabdor kishilarining g'ayriqonuniy harakatlari, shuningdek qarorlari natijasida yetkazilgan zararlarni undirish.

Chet ellik investor O'zbekiston Respublikasining qonun hujjatlarida nazarda tutilgan boshqa huquqlarga ham egadir.

O'zbekiston Respublikasining "Chet el investitsiyalari to'g'risida", "Chet ellik investorlar huquqlarining kafolatlari va ularni himoya qilish choralari to'g'risida", "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi Qonunlari xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda asosiy ahamiyat kasb etmoqda. Davlatimizdagi siyosiy, iqtisodiy, moliyaviy barqarorlik chet el investitsiyasi uchun har taraflama qulay muhit yaratmoqda. Mamlakatimiz rahbarining oqilona siyosati natijasida qabul qilinayotgan imtiyozli sharoitni yaratuvchi qonunlar chet ellik investorlarda tobora yuqori qiziqish uyg'otmoqda.

Muhokama:

O'zbekistonning tashqi iqtisodiy faoliyatiga oid huquqiy hujjatlar tizimida xorijiy investitsiyalar masalasiga bevosita aloqador bo'lgan qonunlar asosiy o'rin tutadi. Vaqt o'tishi bilan iqtisodiy o'sishning jadallik bilan borishini ta'minlash, respublika

iqtisodiyotiga xorijiy davlatlarning ilg'or texnologiyalarini jalb etish va umuman jahon andozalariga erishish uchun xorijiy investitsiyala sohasidagi mavjud qonunchilik bazasini qayta ko'rib chiqish zarurati ob'ektiv ravishda paydo bo'ldi. Xorijiy investitsiyalarni iqtisodiyotga jalb qilish strategiyasi bo'lajak chet ellik investorlarning manfaatlarini, shuningdek milliy iqtisodiyotga zarar keltirmagan ravishda ularni qondirish imkoniyatlarini o'rganishga asoslanadi. Buning uchun, bir tomondan, iqtisodiyotni tarkiban qayta qurishga qaratilgan bir qator aniq loyihalarni amalga oshirish kerak bo'ladi; ikkinchi tomondan, ichki investitsiya resurslari cheklangan bir muhitda xorijiy investitsiyalarning ahamiyati juda yuqori baholanadi. Investitsiya muhitini yanada yaxshilash shartlaridan biri bank tizimini rivojlantirish, moliya bozorida raqobatni vujudga keltirish, naqd puldagi va naqd bo'lmagan puldagi operatsiyalarni amalga oshirishni yaxshilash hamda xorijiy investorlarni axborot bilan ta'minlashni yaxshilashdan iboratdir.

Xulosa:

Xulosa o'rnida shuni aytish joizki, xorijiy investorlarning huquqlarini kafolatlash va himoyalash maqsadida yaratilgan shart-sharoitlardan tashqari, Respublika tomonidan Adliya vazirligiga ularning manfaatlarini himoya qiluvchi davlat organi vakolati berildi. Jumladan, Adliya vazirligining tarkibida 2003- yildan boshlab chet el investorlari manfaatlariga zarar keltirish holatlarining oldini olish bo'yicha maxsus bo'linmalar tashkil qilindi. Olib borilayotgan amaliy faoliyatlar natijasida, iqtisodiyot tarmoqlari bo'yicha xorijiy kapitalning tarkibida ma'lum bir siljishlar sodir bo'ldi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Bekmurodov A.Sh., Karrieva Ya.K., Nematov I.U., Nabiev D.H., Kattaev N.T. Xorijiy investitsiyalar. O'quv qo'llanma. – T.: Iqtisodiyot, 2010.
2. Bekmurodov A.Sh., Gimranova O.B., Shamshieva N.N. Ommabop iqtisodiyot: mohiyati va asosiy tushunchalari. Ilmiy-ommabop qo'llanma. T.: Iqtisodiyot, 2009.
3. "Qo'shma korxonalarini tashkil etishga investitsiyalarni kiritishning ustuvor yo'nalishlari va vazifalari" mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari. – T.: TDIU, 2008.
4. Kuzieva N.R. Imtiyoz: xorijiy investitsiyali korxonalarining moliyaviy mexanizmi // O'zbekiston qishloq xo'jaligi, 2005.

